

Politechnika Opolska Wydział Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii

STANISŁAW SZCZEPAŃSKI

Faculty of Physical Education and Physiotherapy

Zdrowie w systemie wartości studentów wychowania fizycznego

*„Ślachetne zdrowie,
Nikt się nie dowie,
Jako smakujesz,
Aż się zepsujesz.”*

J. Kochanowski

W mądrości swojej poeta wskazał na zdrowie jako na najwyższą wartość w życiu człowieka. Szkoda tylko, że konstatacja taka nachodzi nas dopiero wtedy, gdy sami doświadczamy ubytku zdrowia lub poważne jego zagrożenie. A być może, spostrzeżenie to nie wytrzymuje już próby czasu i jest nieaktualne?

Jak sytuują je w swoim systemie wartości studenci wychowania fizycznego, którzy ze względu na specyfikę studiów dysponują dużym jego potencjałem, jak również dużą wiedzą na ten temat? Jak jako ludzie młodzi, znajdujący się u progu samodzielności zawodowej, mający wiele problemów egzystencjonalnych, emocjonalnych, społecznych i ekonomicznych plasują je pośród innych wartości istotnych w ich życiu? Czy zachodzi różnica w stosunku do zdrowia, jako wartości, między kobietami i mężczyznami i czy ma na to jakiś wpływ wyznawany system wartości?

Pytania te, dotyczące filozofii życia, podjęto się zweryfikować przy pomocy badań sondażowych przeprowadzonych na początku 2005 roku wśród studentów wychowania fizycznego Politechniki Opolskiej. W badaniach udział wzięło 148 kobiet i 142 mężczyzn. Respondenci wybierali jeden z opisanych w kwestionariuszu ankiety systemów wartości, a także określali na skali postaw Likerta rangę jaką przypisują powszechnie uznawanym wartościom takim jak: miłość, pieniądze, sława, szczęście rodzinne, zdrowie, władza, pozycja społeczna, mądrość, wolność, godność. W prezentacji wyników badań posłużono się procentowym wskaźnikiem struktury badanych, a istotność różnic między zmiennymi wyliczono na podstawie testu chi – kwadrat / χ^2 / na poziomie $p < 0,05$.

W filozofii i psychologii, nawiązując do wzorów antycznych, wyróżnia się następujące systemy /hierarchie/ wartości²:

- **dionizyjski**; człowiek, który się nim kieruje najwyżej ocenia takie dobra jak konsumpcja, komfort czy wygodne życie. Dąży do życia pełnego radości i satysfakcji. Uważa, że trzeba brać ze świata jak najwięcej; trzeba w pełni wykorzystywać dary współczesnej cywilizacji przemysłowej. Życie będzie miało sens jedynie wtedy gdy osiągniemy pożądane rzeczy lub luksus, gdy zanurzymy się w konsumpcyjną obfitość.
- **heraklijski**; człowiek dąży do dominacji nad innymi ludźmi, do zdobycia władzy i sławy. Nieważne są dla niego komfort i wygoda, ważna jest jedynie kontrola nad otoczeniem, grupami, strukturami społecznymi.
- **prometejski**; człowiek, który przyjmuje te wartości, widzi siebie jako cząstkę wspólnoty, często podejmuje działania altruistyczne oraz prospołeczne. Walka z cierpieniem, złem, okrucieństwem czy represjami, posiada dla niego najwyższą wartość osobistą.
- **apoliński**; zwolennicy tych wartości przypisują najwyższe znaczenie twórczości, poznaniu świata, rozwojowi nauki i sztuki.

- **sokratyczny**; zgodnie z nim, najwyższym dobrem człowieka staje się poznawanie i rozumienie samego siebie oraz doskonalenie własnej osobowości. Ciągły rozwój, samokształcenie i samodoskonalenie dają mu największą satysfakcję.

Niewiele ludzi identyfikuje się z jednorodnym systemem wartości, przeważają układy mieszane z przewagą jakichś wartości. W naszych badaniach połączono postawy jednorodne z postawami mieszanymi, z przewagą określonych wartości, w jedną kategorię pod wspólnym mianem przypisanym do wartości jednorodnych.

WYNIKI BADAŃ

Wyniki badań wskazują na duże zróżnicowanie między kobietami i mężczyznami pod względem preferowanej hierarchii wartości (Tab. nr 1).

Tabela nr 1. Struktura badanych pod względem preferowanego systemu wartości (w %).

Płeć / System	Sokratyczny		Prometejski		Dionizyjski		Heraklijski		Apollinijski		Razem
	pełny	z przewagą	pełny	z przewagą	pełny	z przewagą	pełny	z przewagą	pełny	z przewagą	
Kobiety	13,5	31,1	9,5	6,7	20,3	18,9				(1,3) ^x	100
	44,6		16,2		39,2						100
Mężczyźni	16,9	8,5	14,1	7,0	39,4	14,1		(2,8) ^x			100
	25,4		21,1		53,5						100

x- liczebności te nie zostały ujęte

w analizie wyników badań. $\chi^2 = 8,3$ df = 2 p < 0, 02

Kobiety najbardziej opowiadają się za wartościami - sokratycznymi (44,6%), nieco mniej za wartościami, - dionizyjskimi (39,2%), a znacznie mniej za wartościami, - prometejskimi (16,2%).

Tylko dwie studentki (1,3%) wskazały na występowanie w ich modelach wartości, cech określanych jako – apollinijskie. Natomiast nie odnotowano żadnego wskazania na wartości heraklijskie. Oznacza to, iż preferują one racjonalność w swoim działaniu, popartą pogłębioną refleksją oraz to, że nie obca jest im postawa nastawiona na służenie innym ludziom.

Mężczyznom natomiast, w zdecydowanej większości, odpowiadają wartości dionizyjskie (53,5%), a następnie w równym stopniu (25,4 – 21,1%) wartości sokratyczne i prometejskie. Tendencję w kierunku wartości heraklijskich zaznaczyło 2,8%. Żaden z badanych mężczyzn nie wykazał skłonności do wartości apollinijskich. Uogólniając, można powiedzieć, że połowa badanych mężczyzn preferuje radość życia i zaspokojenie potrzeb konsumpcyjnych, a co czwarty student upatruje sens swojego życia w poznawaniu świata i doskonaleniu swojej osobowości, bądź to w działaniach altruistycznych lub walką z cierpieniem i złem.

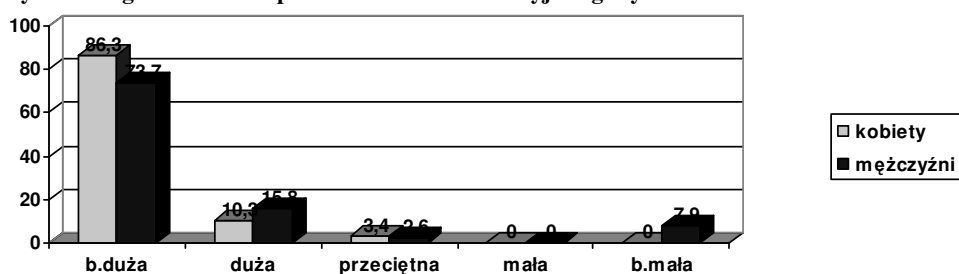
W ujęciu łącznym (kobiet i mężczyzn), 45,0% badanych wskazało na wartości dionizyjskie, 35,0% wartości sokratyczne, a 20,0% - wartości prometejskie.

Odpowiedź na główne pytanie, dotyczące rangi wartości zdrowia oraz rozkłady odpowiedzi na ten temat zwolenników określonych hierarchii wartości przedstawiono w rycinach 1, 2, 3 oraz tabelach 2, 3, 4.

Zwolennicy wartości dionizyjskich (ryc. 1) w zdecydowanej większości (79,1%) przypisują zdrowiu bardzo dużą rangę w ich życiu, przy czym kobiety przywiązują większe znaczenie zdrowiu jako wartości (86,3%) niż mężczyźni (73,7%).

Rozkłady odpowiedzi kobiet i mężczyzn są istotnie zróżnicowane ($\chi^2 = 12,1$, p < 0,02). U czterech mężczyzn (7,9%) pojawiła się postawa beztróski o zdrowie.

Ryc. 1. Ranga zdrowia w opinii zwolenników dionizyjskiego systemu wartości

$$\chi^2 = 12,1 \text{ df} = 4 \text{ p} < 0,02$$

Także na polecenie wskazania trzech najistotniejszych w życiu wartości spośród dziesięciu wartości indywidualnych takich jak: pieniądze, sława, szczęście rodzinne, miłość, zdrowie, władza, pozycja społeczna, mądrość – wiedza, wolność, godność – zwolennicy wartości dionizyjskich dokonali wyboru (Tab. nr 2) zdrowia jako pierwszoplanowej wartości, na pozycji drugiej i trzeciej znalazły się zamiennie miłość i szczęście rodzinne. Również w tym przypadku postawa kobiet wobec zdrowia i miłości jest bardziej wyrazista niż u mężczyzn, którzy z kolei silniej niż kobiety cenią szczęście rodzinne.

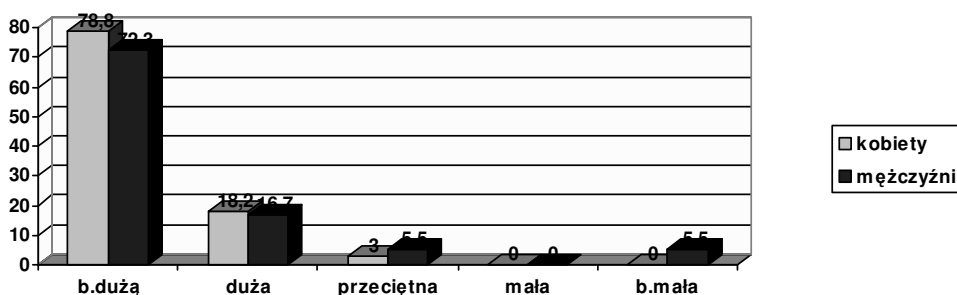
Tabela nr 2. Hierarchia wartości indywidualnych zwolenników „systemu dionizyjskiego”

Płeć lokata	I	II	III
Kobiety	zdrowie 82,8%	miłość 72,4%	szczęście rodzinne 48,3%
Mężczyźni	zdrowie 71,1%	szczęście rodzinne 65,8%	miłość 63,1%

Spśród innych wartości indywidualnych na kolejnych miejscach znalazły się wolność i godność, a dopiero na piątej pozycji pieniądze, bez których utrudnione jest życie radosne i obfitujące w dobra materialne.

Zwolennicy wartości sokratycznych zarówno kobiety jak i mężczyźni, wykazali dużą zbieżność w swoich poglądach na rangę zdrowia w systemie ich wartości (ryc. 2). Ponad trzy czwarte (76,5%) respondentów przypisuje zdrowiu bardzo dużą rangę, pozostali dużą (17,6%) lub przeciętną (3,9%). Podobnie jak w przypadku zwolenników wartości dionizyjskich, i tu kilku mężczyzn (5,5%) nie przywiązuje do zdrowia większej uwagi.

Ryc. 2. Ranga zdrowia w opinii zwolenników sokratycznego systemu wartości

$$\chi^2 = 0,5 \text{ df} = 4 \text{ p} < 0,85$$

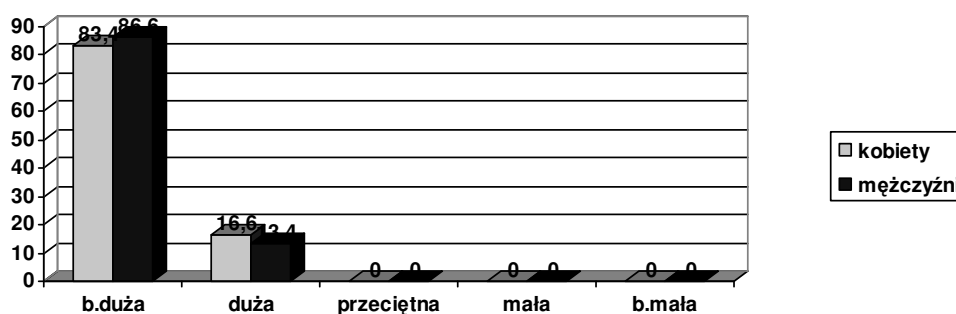
Inaczej przedstawia się hierarchia wartości indywidualnych (Tab. nr 3). Kobiety najwyżej cenią sobie miłość (81,8%), na drugim miejscu zdrowie (75,6%), a na trzecim szczęście rodzinne (60,6%). Rozkład wypowiedzi mężczyzn jest bardziej rozszany i zróżnicowany.

Tabela nr 3. Hierarchia wartości indywidualnych zwolenników „systemu sokratycznego”

Płeć lokata	I	II	III
Kobiety	miłość 81,8%	zdrowie 75,6%	szczęście rodzinne 60,6%
Mężczyźni	zdrowie 72,2%	mądrość wiedza 61,1%	godność 55,5%

Najwyższą wartość przypisują oni zdrowiu (72,2%), następne w kolejności to mądrość i wiedza (61,1%), na trzecim miejscu lokują godność osobistą (55,5%). W dalszej kolejności plasują wolność, uznanie społeczne i pieniądze. Sława i wiedza zarówno u kobiet i mężczyzn zajmują miejsca ostatnie.

Ryc. 3. Ranga zdrowia w opinii zwolenników „systemu prometejskiego”

$$\chi^2 = 0$$

Zwolenników wartości prometejskich cechuje duże podobieństwo ($\chi^2 = 0$) w odniesieniu do rangi zdrowia, bowiem 83,4% kobiet i 86,4% mężczyzn uznają tę wartość za bardzo ważną, a 16,6% kobiet i 13,4% mężczyzn – jako ważną. Nikt z respondentów nie zaznacza innego, słabszego miejsca na skali. Podobne zbliżenie postaw kobiet i mężczyzn potwierdza się przy ustalaniu hierarchii wartości indywidualnych (Tab. nr 4). Miłość i szczęście rodzinne (kobiety 77,0%, mężczyźni 66,0%), dominują wśród celów życiowych zarówno kobiet jak i mężczyzn. Na kolejnej pozycji znajduje się zdrowie (kobiety 66,6%, mężczyźni 60,0%). Pozostałe wartości indywidualne są bardzo rozproszone. Widać nastawienie „prometejski” oprócz wartości głównych takich jak miłość, rodzina i zdrowie nie wiąże się ściśle z innymi celami życiowymi.

Tabela nr 4. Hierarchia wartości indywidualnych zwolenników „systemu prometejskiego”

Płeć lokata	I	III
Kobiety	miłość 77,0% szczęście rodzinne 77,0%	zdrowie 66,6%
Mężczyźni	miłość 66,6% szczęście rodzinne 66,0%	zdrowie 60,0%

WNIOSKI KOŃCOWE

- badana próbka studentów wykazuje istotne zróżnicowanie pod względem uznawanej hierarchii wartości: większość kobiet opowiada się za wartościami sokratycznymi, a mężczyźni wyraźnie preferują wartości dionizyjskie;
- bez względu na wyznawany system – model życia, badani studenci przypisują zdrowiu bardzo duże znaczenie;
- stosunek badanych do wartości zdrowia wiąże się z głównie preferowanym systemem wartości;
- najsilniej rangę zdrowia podkreślają zwolennicy wartości prometejskich (85,0%), następnie dionizyjskich (79,1%) i nieco niżej zwolennicy wartości sokratycznych (76,5%);

- kobiety przypisują wyższą rangę zdrowiu niż mężczyźni w przypadku zwolenników wartości dionizyjskich i sokratycznych, a odwrotna sytuacja zachodzi przypadku kierujących się wartościami prometejskimi.

Zdrowie, miłość i szczęście rodzinne, to główne wartości w życiu badanych studentów. Ich usytuowanie w hierarchii indywidualnych wartości życiowych zależne jest przede wszystkim od wyznawanego systemu wartości.

LITERATURA

H. Blalock: Statystyka dla socjologów, PWN, Warszawa 1975.

1. J. Koziński: Koncepcje psychologiczne człowieka. Wyd. VIII, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1988.
2. J. Kochanowski: Fraszki. Na zdrowie.

STRESZCZENIE

Zdrowie jest powszechnie uznawane za najwyższą wartość w życiu człowieka. Konstatacja taka nachodzi nas szczególnie wtedy, gdy sami doświadczamy ubytku zdrowia lub jego zagrożenie. Jak sytuują je w swojej hierarchii wartości studenci wychowania fizycznego? W badaniach na ten temat wzięło udział 148 kobiet i 142 mężczyzn, którzy po określeniu preferowanej przez siebie hierarchii wartości (dionizyjskie, heraklijskie, prometejskie, apolińskie, sokratyczne) określali na skali pięciopunktowej rangę zdrowia i innych indywidualnych wartości takich jak: miłość, pieniądze, sława, szczęście rodzinne itp. Wyniki badań wskazują, że większość kobiet opowiada się za wartościami sokratycznymi, a mężczyźni preferują wartości dionizyjskie. Bez względu na wyznawany system wartości, badani studenci przypisują zdrowiu bardzo duże znaczenie. Najsilniej podkreślają to zwolennicy wartości prometejskich (85,0%), następnie dionizyjskich (79,1%), sokratycznych (76,0%). Kobiety silniej akcentują znaczenie zdrowia niż mężczyźni. Zdrowie, miłość i szczęście rodzinne to wiodące wartości w życiu badanych studentów.

SUMMARY

Health in the System of Values of Students of the Physical Education Faculty Health is regarded as the most important value in human life. We realise it especially, when we ourselves suffer some kind of bodily harm or when our health is somehow endangered. How important is health for students of physical education faculty? A survey poll on this question was conducted with the participation of 148 women and 142 men. These people, upon defining their preferred hierarchy of values (Dionysian, Heraklean, Promethean, Apollonian, Socratic values), indicated on a five-point scale the importance of health and other individual values such as love, money, fame, family happiness, etc. The poll results show that most women choose Socratic values, while men prefer Dionysian values. Regardless of the declared system of values, health is very important for students taking part in the survey poll. It was most strongly emphasized stressed by the supporters of Promethean (85%), Dionysian (79%) and Socratic (76.5) values. The importance of health is emphasised stronger more by women than by men. Health, love and family happiness are the key values in the lives of students who took part in the survey poll.